

Фурсін Олександр,

кандидат наук державного управління, доцент кафедри менеджменту
організацій та управління проектами,

Інженерний інститут Запорізького національного університету

Муц Луай,

доктор наук державного управління, кандидат соціологічних наук, доцент
кафедри менеджменту організацій та управління проектами

Воронкова Валентина,

доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри менеджменту
організацій та управління проектами

(Запоріжжя, Україна)

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СПЕЦІАЛІСТА ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА

Формування професійних спеціалістів з компетентісним підходом до своєї роботи (професії) виступає інструментом і гарантією сучасних перетворень у цифровому суспільстві, в основі яких цінність інформації, знань, інтелектуальної власності. Цифрове суспільство у зв'язку з експоненціальним зростанням інформації потребує формування і розвитку професійних компетентностей, що виступають як «метакомпетентності», що органічно входять в усю тканину педагогічного процесу, так як Інтернет, нові комунікаційні технології, інформаційно-комунікативні відносини у значній мірі змінили наше життя і відношення до навчання.

Сутність професійної компетентності як «метакомпетентності» зводиться до: 1) необхідності накопичувати знання, які необхідні для вироблення професійної концепції своєї професії (механізм запам'ятовування великого масиву інформації); 2) формувати у собі здатність до творчості і креативності (механізм цілеспрямованого перетворення особистості); 3) виробляти здатність до самоактуалізації і самовдосконалення, постійного розвитку особистості (механізм градієнтного розвитку). Взаємозв'язок цих елементів слід розглядати структурно: а) формування змістовної частини навчання у контексті розвитку предметних зв'язків суспільства «цифрової ери»; б) формування творчої частини навчання у контексті нового періоду розвитку ментальних структур народження нового знання; в) наповнення навчального процесу сучасними методиками у контексті психологічних механізмів самоосвіти, саморозвитку, щоб виживати в умовах глобальних викликів і вміти діяти в

умовах нових тенденцій глобалізації, діджиталізації, четвертої промислової революції, технологічної революції.

Розвиток і формування професійно значимих якостей професійної компетентності відноситься до діагностичних вимог державних стандартів, що включає: а) професіоналізм і компетентність; б) освіченість; в) креативність і здатність до навчання; г) когнітивність; д) професійна культура і моральність, здатних до виробництва нового знання, так як інформаційна компонента починає домінувати у будь-якому виді виробництва і бізнесу. Рівень ідентифікації професійних якостей спеціаліста перевіряється різними формами контролю знань: а) загальнотеоретична підготовка, націлена на формування професіоналізму і компетентності, тому що сьогодні для інформаційної економіки чи Інтернет-економіки (неоекономіки, що побудована на знаннях), інтелектуальної економіки потрібна все більша доля інтелектуальних працівників і інтелектуальної праці; б) професійна робота (випускова кваліфікаційна робота), яка повинна бути підготовлена професійно, творчо, з практичною націленістю на результати; в) функціональна грамотність (сертифікаційна атестація), направлена на отримання знання як ключового ресурсу розвитку сучасного суспільства, конкуренції, що базується на наукоємних технологіях, а також цифрової компоненти, що стає одночасно фактором, індикатором і результатом розвитку країни чи регіону, та вироблення професійних компетентностей як «метакомпетентностей».

Формування і розвиток професійної компетентності як «метакомпетентності» в умовах цифрового суспільства базується на упровадженні чотирьох сучасних педагогічних (інноваційних) технологіях, так як все більше місце в умовах інформаційного суспільства займає діяльність, що базується на знаннях, і ця тенденція направлена на формування: 1) пізнавальної компетентності, тобто «вміння вчитися» в умовах інформаційного суспільства і здобувати знання, які постійно подвоюються, і виступають фактором розвитку ділової активності та інформаційного обміну; 2) пошуково-інноваційну компетентність, направлену на створення нових інноваційних ідей, продуктів, технологій, алгоритмів дій; 3) формування когнітивних здібностей, направлених на постійний пошук нових ідей і здатність до навчання і самонавчання і в умовах безперервної освіти - «вчитися все життя», тому що знання сьогодні виступають основною умовою виробництва і домінуючим засобом досягнення соціально-економічних результатів; 4) систематичність у навчанні, направлену на формування парадигми «вміння вчитися» в умовах широкого використання інформації, необхідності виробляти нові знання на основі інформаційних потоків, які потім еволюційно переходять в систему знань.

Формування і розвиток професійної компетентності як «метакомпетентності» в умовах цифрового суспільства дає можливість повному подивитися на сучасне економічне життя, що розвивається в умовах конкуренції та глобалізації, проаналізувати тенденції економічного розвитку, що потребують розвитку спеціальних знань та комунікації, тому що сучасне виробництво – це перш за все використання знань, таланту, досвіду, інтелектуальної компоненти, націленої на отримання додаткової вартості. В умовах цифрового суспільства слід формувати такі педагогічні (інноваційні) компетентності, які слід назвати пізнавально-інтелектуальними, що набуваються у процесі навчання і формують креативні технології, націлені на: 1) фундаментальність знань (енциклопедичність); 2) професіоналізм (розумна інтелектуальна грамотність); 3) когнітивність (здатність до самонавчання і навчання). На основі педагогічної (інноваційної) технології, яку слід назвати пошуково-інтелектуальною компетентністю, формуються: а) креативність, творчість, варіативність; б) системність, комплексність, логічність; в) евристичність, інтуїтивність, підсвідомість; г) синергізм, кумулятивність, емерджентність; д) гнучкість, що в цілому направлені на формування компетентності «вміння робити, вміння працювати, вміння жити».

На основі педагогічної (інноваційної) компетентності, яку слід назвати соціально-педагогічною компетентністю, формуються такі здібності, які детермінуються соціумом, менталітетом, особистісними характеристиками: а) загальнопрофесійна культура (вихованість, соціалізація, корпоративність); б) соціальна грамотність (вміла соціалізація); в) емоційно-вольові дії (адаптація до глобального кризового соціуму); г) персональна відповідальність (відповідальність за всі дії і вчинки); д) лідерство (вміння бути харизматичною особистістю); е) гуманізм, душевність, духовність, культурність, інтелігентність (поєднання душевності і духовності, моральності і вихованості). Здатність до сприйняття і переробки інформації залежать від генетичних та набутих властивостей, моральних принципів поведінки і набутих знань у результаті виховання і навчання. Цілі художньо-естетичного порядку пов'язані з постійним устремлінням людини до духовного збагачення, отримання за допомогою культури і мистецтва знань інтелектуального характеру, що викликають емоційні переживання, формування естетичних цінностей, що доповнюють логічне сприйняття інформації. Якщо в традиційній економіці головна роль належить матеріальній підсистемі, то в економіці знань - когнітивній, ментальній, імітаційній та іншим підсистемам. В нових умовах зміщується фокус управління з матеріальних потоків – до нематеріальних, тобто до управління інформацією, культурою, ментальними моделями співробітників, у тому числі вироблення довіри, корпоративного духу і обміну знаннями.

Отже, в умовах цифрового суспільства слід формувати компетентності націлені на розвиток загальноосвітніх інформаційних технологій, а саме: 1) миследіяльнісні; 2) технології диференційного навчання; 3) технології індивідуального навчання; 4) модульні технології; 5) ігрові технології; 6) діалогові технології, націлені на формування нового світогляду, нової людини, нового суспільства. В умовах інформаційного суспільства формування і розвиток професійної компетентності як «метакомпетентності» головною метою є формування навиків працювати з інформацією, вироблення дослідницьких навиків, вміння вчитися приймати оптимальні рішення, формувати цілісний інформаційний світогляд та формувати інформаційну культуру, щоб адаптуватися до умов плінного життя глобального соціуму. У контексті вироблення сучасних професійних компетентностей – оптимальне поєднання індивідуальної і групованої роботи, підтримка психологічного комфорту, вироблення лідерських якостей та вміння працювати в команді. Ключова ідея професійних компетентностей як «метакомпетентності» – розвиток і саморозвиток особистості, здатність її до самоактуалізації і самопрезентації. Сьогодні потребують вивчення нові управлінські механізми та комунікативні технології, які функціонують в цифровому суспільстві. Актуальною є тема прогнозування тенденцій розвитку цифрового суспільства в Україні та світі. Глобалізація та інформаційна революція не залишають іншого шансу для повноформатного функціонування освіти, крім інноваційного розвитку і перманентної модернізації. Спричинені глобалізацією й інформаційною революцією, іншими чинниками прогресу, професійні компетентності мають розглядатися надія людства у збереженні свого цивілізаційного статусу, принаймні у першій половині ХХІ століття.

Список викорсиатних джерел

- 1.Воронкова Валентина, Кивлюк Ольга, Нікітенко Віталіна, Рижова Ірина. Stem-освіта як фактор становлення і розвитку smart-суспільства // Становлення і розвиток інформаційного суспільства як основи забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави». Матеріали Міжнародної науковопрактичної конференції 23–24 листопада 2017 року / Ред.-упорядник: д.філософ.н., проф. В.Г.Воронкова. - Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2017.- 276 с. С.81-84.
2. Рижова І.С. Культура як найбільш фундаментальний спосіб людського буття// Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2011. Вип.46. С. 126-134.